

A BME Idegen Nyelvi Központ Tolmács- és Fordítóképző Központjának őszi konferenciája

(Budapest, BME INYK, 2019. szeptember 27.)

Szabó Csilla

E-mail: szcsilla@inyk.bme.hu

A BME Idegen Nyelvi Központja által szervezett „Őszi Konferencia” minden évben igyekszik valami újdonsággal szolgálni a fordítás és a tolmácsolás iránt érdeklődőknek: oktatóknak, piaci képviselőknek és hallgatóknak egyaránt. A szervezők nem titkolt célja, hogy a Jeromos nap környékén megrendezett konferencia programja hűen tükrözze a képzőintézmény egyik legfőbb törekvését, hogy minél közelebb hozzuk a képzést a nyelvi közvetítői piachoz, és minél inkább csökkentjük a tantermi fordítás/tolmácsolás és a fordító/tolmács piac között fennálló különbségeket.

Mivel az Idegen Nyelvi Központ tevékenységei között a fordító- és tolmácsképzésen kívül a nyelvoktatás is hangsúlyos szerepet kap, ezért évről évre olyan témákat járunk körül, amelyek szélesebb célközönség számára is érdekesek lehetnek. 2016-es eseményünket a piaci képviselőkkel (Proford, OFFI) közösen rendeztük, a 2017-es őszi konferenciát a mérés-értékelés témájának szenteltük, míg 2018-ban a szakfordítás oktatásának modernizációját célul kitűző eTransFair projekt keretében nagyobb szabású nemzetközi konferenciát szerveztünk.

Az interdiszciplináris megközelítés illetve a több, egymást metsző célcsoport érdeklődésének felkeltése motiválta a 2019. szeptember 27-én megrendezett szakmai nap programját is, amelyre két nagy témával készültünk. A délelőtti blokkban a kultúraközi kommunikáció egyes aspektusait vitattuk meg (német nyelvű előadók segítségével, a német és magyar kultúra közötti hasonlóságokra és különbségekre helyezve a hangsúlyt), délután pedig egy szűkebb közönséget vártunk, ahol a tolmácsolás során jelentkező stresszről, illetve a tolmácsoláshoz szükséges puha készségekről szerveztünk műhelybeszélgetést.

A konferencia első része, amely a DAAD és a Goethe Intézet támogatásával valósult meg, az interkulturális kommunikációra jellemző – elsősorban a fordításhoz, tolmácsoláshoz és nyelvoktatáshoz köthető – jelenségeket mutatta be. A ven-

déglátó intézmény képviselőjében Fischer Márta igazgatónő köszöntötte a hallgatóságot, majd az Andrassy Egyetem és a DAAD képviselőjében Fodor Kinga hangulatos, interaktív előadása következett *Deutsche und Ungarn – Gemeinsamkeiten und interkulturelle Unterschiede* címmel. Az előadó bemutatta a már jól ismert, klasszikus magyar és német sztereotípiákat, valamint felhívta a figyelmet azokra a tulajdonságokra, nemzeti, nyelvhasználati jellemvonásokra, amelyek talán kevésbé szembetűnők.

A délelőtti szekció második előadását Korencsy Ottó tartotta, aki nemcsak az ELTE Germanisztikai Intézetének képviselőjében érkezett, hanem mint akkreditált európai uniós tolmács, s aki főként ez utóbbi szerepében megtapasztalt nyelvi és pragmatikai problémákról számolt be sok humorral, plasztikus példákkal *Prekäre Situationen und Pragmatik beim Dolmetschen* című előadásában. Az előadó felvillantott néhány, jellemzően tolmácsolási szituációban felmerülő és a két kultúra különbségeiben rejlő nyelvi problémát, amelyek megoldásához pragmatikai ismereteinkre (is) támaszkodhatunk: pl. Hogyan fordítsuk magyarra, azt hogy Frau Kiss?, Hogyan tudjuk egy olasz névről eldönteni, hogy férfit vagy hölgyet takar?, Mit tegyen a tolmács, ha politikailag inkorrekt szóhasználattal él az előadó (lásd Zigeuner vs. Roma)?, Hogyan pozicionáljuk a magyar pártokat, és hogyan fordítjuk a megnevezésüket (Jobbik – eine rechte Partei)?.

A délelőtti blokk harmadik előadója, Einhorn Ágnes (az Idegen Nyelvi Központ docense) pedagógiai szempontból közelítette meg a témát *Was sollte man unterrichten? – Überlegungen zu den Unterrichtshalten* című előadásában az innovatív pedagógia főbb irányairól, ezen belül pedig a nyelvoktatás, valamint a fordító- és tolmácsképzés területén különösen hangsúlyos elemekről beszélt, mint pl. a kompetenciafejlesztés, a tanulói autonómia, a gamifikáció vagy a fejlesztő értékelés, amelyek a tanulókörpöntú, kompetencia- és tevékenység alapú megközelítés kapcsán játszhatnak kulcsszerepet. A tanítási tartalmak mellett az előadó tehát nemcsak a Mit tanítsunk? kérdésre próbált meg választ találni, hanem a Hogyan tanítsunk? kérdésre is értékes alternatívákat mutatott be.

A délelőtt második felében két igen érdekes program várta az érdeklődőket. A Budapesti Goethe Intézet képviselőjében Ilka Seltmann igazgatóhelyettes mutatta be a kulturális intézet budapesti tevékenységét, illetve honlapját. *Goethe Web – Quelle für inspirierende Texte* című előadásából megtudhattuk, hogy a honlap nemcsak a Goethe Intézet nyelvvizsgái iránt érdeklődők számára bizonyulhat hasznosnak, hanem a német nyelv oktatóinak is értékes forrás lehet. A Kultúra rovatban (<https://www.goethe.de/ins/hu/de/kul/mag.html>) például számos olyan érdekes és aktuális hír szerepel, amelyet akár írott szövegértésre, de akár fordítási gyakorlatra is használhatnak az oktatók.

A BME Idegen Nyelvi Központ német anyanyelvi lektora, Benjamin Coester klasszikus értelemben vett műhelymunkára várta a délelőtti előadás-sorozat kitaratóbb és németül megszólalni is hajlandó látogatóit. A *Bewerben auf Deutsch: Lebenslauf, Anschreiben und Vorstellungsgespräch* elnevezésű workshop azt próbálta körüljárni, hogy melyek a jellemző hasonlóságok és különbségek a német és a

magyar kultúra között a fenti műfajok (önéletrajz, kísérőlevél és állásinterjú) tekintetében; és melyek azok a jellemző hibák, amelyeket célszerű elkerülnünk, ha német nyelven pályázunk egy álláshirdetésre.

Az őszi konferencia második részében – talán elmondható, hogy már hagyományosan – nagyobb figyelmet kapott a praktikum. Ebben az évben a tolmácsolás művelőinek és oktatóinak szerettünk volna fórumot nyitni, amelyen a szakma és az egyetem képviselői közötti párbeszéd kerül előtérbe.

A délutáni szekcióban két eseményre invitáltuk az érdeklődőket; mindkettő a tolmácsoláshoz szükséges *puha készségeket* vette górcső alá. Az első blokkban a BME TFK két korábbi hallgatójának témafelvezető előadásait hallgathattuk meg, akik az előző évi konferenciatorlmács záróvizsga részeként készített kutatásukat mutatták be. Horváth Patrícia a kísérőtollmácsolás során tapasztalható *empátia* kérdéskörét boncolgatta sok-sok személyes tapasztalat és megvalósított interjú kapcsán, Moharos Éva pedig a *tolmácsok stresszkezelésével* kapcsolatos minikutatásának eredményeiről számolt be. A tolmácskutatásban nagy mintának számító kérdőíves kutatásból (128 válaszadó!) többek között a következő tanulságok vonhatók le: (1) saját bevallásuk szerint a gyakorló tolmácsok 89%-a megfelelően kezeli a stresszt; (2) a megkérdezettek mintegy 45%-a ítéli hasznosnak vagy pozitívnak a stresszt munkája során, míg 33% ártalmasnak találja. Legalább ennyire érdekes az az adat, hogy a válaszadók 26%-a közömbös a kérdésben – tehát a stressz nem merül fel problémaként napi munkájuk során. (3) A felmérésben részt vevő tolmácsok 67%-a azonosított stresszhez kapcsolódó betegséget a szervezetében, ugyanakkor (4) mind a 128 megkérdezett egyöntetűen a stresszkezelés kezelhetősége, alakíthatósága mellett foglalt állást. A vitafórum további részében a résztvevők érdekes ötleteket és személyes tapasztalatokat osztottak meg a stressz kezelése terén (pl. alvás, rendszeres testmozgás, mint például séta, futás vagy jóga, szórakozás, tudatos légzés, meditáció vagy kirándulás). A fórum a témát övező óriási érdeklődés miatt hamar kilépett a megszokott frontális keretek közül, és dinamikus beszélgetés alakult ki az előadó, a moderátorok és a meghívott vendégek – köztük számos oktató és vagy/gyakorló tolmács – között.

A 2019-es őszi konferencia záróakkordja a *puha készségek kapcsán felvetődő szakmai és etikai kérdéseket* állította középpontba. A műhelymunkát a BME TFK két tolmácsoktatója, Beták Patrícia és jelen beszámoló szerzője, Szabó Csilla vezette a négy csoportba osztott, mintegy 70 résztvevő aktív közreműködésével. A témákat az alábbi alcímek mentén jártuk körül: (1) *Profik a pácban: kényes helyzetek a színpadon és a kabinban: esettanulmányok a tolmácsok mindennapjaiból – Ki mit tenne?* (2) *Buktatók a tolmácsok szerződésében: Mi legyen benne?* (3) *Tolmács-etika – megbízók és tolmácsaik: Mit lehet és mit nem?* (4) *Egyesületi tagság és kapcsolatépítés – Megéri? Mit kapok?*

A workshop alighanem legemlékezetesebb pillanatait a SZOFT LIMO elnevezésű, szituációs szerepjátékot idéző helyzetgyakorlatok jelentették, amikor az önként jelentkezők (hallgatók és profi tolmácsok vegyesen) a hallgatóság előtt rögtönöztek olyan piaci, jellemzően valós vitahelyzeteket, amelyben a tolmács

elfogadhatatlan és/vagy kellemetlen helyzetben találta magát, és lehetőség szerint konszenzusos megoldásra kellett jutnia a megrendelővel. A műhelymunka közben és azt követően élénk eszmecsere alakult ki az egyes puha készségek fontosságáról, és a jelen lévő oktatóknak arra is lehetősége nyílt, hogy e készségek elsajátíthatóságáról és oktathatóságáról is beszéljenek. A BME Tolmács-és Fordítóképző Központja piaci szereplők nélkül, csak oktatók számára is rendszeresen szervez szakmai fórumot: a legutóbbi Tanár–Tanár Találkozón (2019 júniusában) a tolmácsvizsgákon alkalmazott (szummatív) értékelési technikákat vitatták meg a különböző képzőintézményekben oktató tanárok; a 2020 tavaszára tervezett találkozó témája pedig a tolmácsképzés folyamatában használt fejlesztő értékelés lesz (amelyre a helyzet függvényében alighanem online videokonferencia formájában kerülhet sor).

A BME Idegen Nyelvi Központja 2020. október 2-ára tervezi soron következő őszi konferenciáját, amelyre ismét egy különleges, ezúttal kifejezetten interdiszciplináris témával készülünk. Sokak számára ismert problematika az ún. „írásblokk” (*writing block*, *Schreibblockade*), amikor a szerző/fordító/nyelvtanuló valamely okból elakad az írásművel; ezt a kérdéskört fogjuk közelebbről is megvizsgálni az Idegen Nyelvi Központot is magában foglaló Gazdaságtudományi Kar egyes társtanszékeivel, tehát a témát nemcsak nyelvészeti és fordítástudományi oldalról, hanem kommunikációs és a pszichológiai szempontból is igyekszünk körüljárni.